

УДК 72.03

**PROBLEMS OF FORMATION OF SPACE IN THE CREATIVITY OF
ARCHITECT HANS SHARUN**

**ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОСТОРУ В ТВОРЧОСТІ
АРХІТЕКТОРА ГАНСА ШАРУНА**

Taranenko S.V. / Тараненко С.В.

assistant / асистент

ORCID: 0009-0008-9553-7148

Sumy National Agrarian University, Sumy, Kondratieva 160, 40026

Сумський національний аграрний університет, Суми, Г.Кондратьєва 160, 40026

Borodai A.S. / Бородай А.С.

phD in Architecture / к.арх. ас.проф.

ORCID: 0000-0003-4221-0332

Sumy National Agrarian University, Sumy, Kondratieva 160, 40026

Сумський національний аграрний університет, Суми, Г.Кондратьєва 160, 40026

Borodai S.P. / Бородай С.П.

senior lecturer /ст. викладач.

ORCID: 0000-0003-1281-7766

Sumy National Agrarian University, Sumy, Kondratieva 160, 40026

Сумський національний аграрний університет, Суми, Г.Кондратьєва 160, 40026

Borodai Ya.O. / Бородай Я.О.

senior lecturer /ст. викладач.

ORCID: 0000-0003-0048-815X

Sumy National Agrarian University, Sumy, Kondratieva 160, 40026

Сумський національний аграрний університет, Суми, Г.Кондратьєва 160, 40026

Анотація. У даній статті розглянуто основні етапи становлення та творчого шляху німецького архітектора Ганса Шаруна, яскравого представника органічного напрямку в архітектурі. В дослідженні акцентування уваги зосереджене на особливостях проектування форми його архітектурних об'єктів, виявлено та проаналізовано принципи, яких він дотримувався при організації внутрішнього простору будівель і споруд. Також наведено приклади та охарактеризовано деякі найвизначніші об'єкти, проектуванням яких займався митець: «Будинок для холостяків», Берлінська філармонія та планування поселення «Сіменштадт». Розкрито поняття «серединного простору» - прийому, що використовував у власних проектах Ганс Шарун. Узагальнено та зроблено висновки про результати його творчого шляху.

Ключові слова: Ганс Шарун, простір, форма, органічна архітектура

**«Простір створюється людиною, яка
в ньому проживає і наповнює змістом»**

Ганс Шарун

Вступ.

Бернгард Ганс Генрі Шарун - без перебільшення найсвоєрідніший і один із найвідоміших здчих Німеччини. Саме у творчості цього архітектора найбільш яскраво видно особливості органічного напрямку архітектури його батьківщини. Він творив, проєктуючи об'єкти на вістрі новітньої архітектурної течії, яка не тільки привертала увагу світової преси, але і була однією з найбільш суперечливих. Як би там не було, творчість Шаруна швидко здобула міжнародну зацікавленість, знайшла своїх послідовників і критиків [1].

Основний текст.

Формі споглядання у творчості архітектора Ганса Шаруна завжди відводилася першочергова роль. З 1919 року після вступу в гурток «Скляний ланцюг» під керівництвом Бруно Таута він починає раннє експериментування з формами різних будівель і створює їх фантастичні замальовки. Тоді на нього справляють істотний вплив роботи американського художника Лайонела Файнінгера, який малював архітектурні «прозори» пейзажі, що містили в собі складні незамкнуті простори.

В середині 1920-х років з поліпшенням соціальної та економічної ситуації хвиля експресіонізму різко йде на спад, поступаючись місцем новому руху творчості під назвою раціоналізм. У цей час Ганс Шарун, покинувши гурток «Скляний ланцюг», вступає до нового товариства «Кільце», організованого архітектором Гуго Харінгом. Теорія «нової будівлі», створена Харінгом, надихнула Шаруна на новий архітектурний напрямок, який повністю відходив від сформованих раніше схем і став ґрунтуватися на унікальності й функціональності, а також на зв'язку з народною архітектурою [1].

Шарун і Харінг разом впровадили нову теорію архітектури, яка прагнула кинути виклик панівним формальним методикам проєктування форм, які ґрунтувалися на естетичних, стилістичних і пропорційних канонах.

У поняття «форма» починає входити її зв'язок з дією, з процесами, які повинні відбуватися в даній формі на прикладі органічного світу (гніздо птахів, нора тварин тощо). Гуго Харінг вважав, що створення нової архітектури має бути

позбавлене холодної розсудливості, привнесеної геометричними формами, воно повинно бути подібним інстинктивній діяльності представників світу природи. Все це входить в поняття «органічної архітектури», що будується за тими ж законами, що і в природі.

Саме у цей період творчості в роботах Ганса Шаруна починає вироблятися головний композиційний прийом. Просторову структуру будь-якого об'єму він прагне компоувати навколо відносно великого «серединного простору» («простору середини»), яке ним наділяється особливим функціональним і емоційним значенням. Наприклад, при зведенні «Будинку для холостяків» у м. Вроцлав (Бреслау) 1929 року (рисунок 1) роль «серединного простору» виконував великий хол, що з'єднує два крила будівлі. Сам житловий будинок в плані є криволінійної форми. Зовнішні об'єми будівель Шаруна відображають внутрішню просторову структуру.

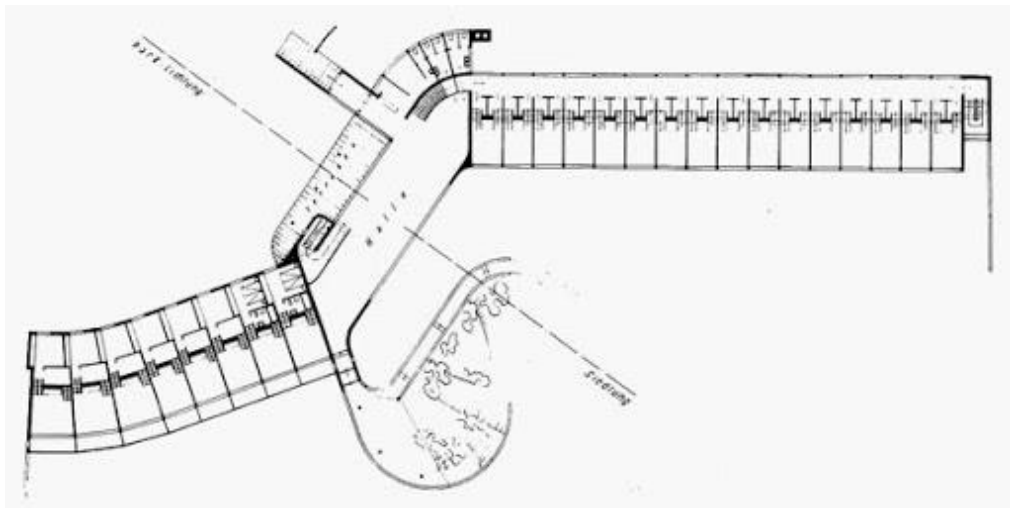

Рисунок 1 - «Будинок для холостяків» у м.Вроцлав (Бреслау), Польща (1929). Арх-р: Ганс Шарун

У поселенні «Сіменштадт» (рисунок 2) роль «серединного простору» грає сад, який оточений з двох сторін блокованими корпусами. Житлові блоки орієнтовані по осі «північ-південь» для того, щоб збільшити доступ денного світла в квартири. У цьому проєкті орієнтація кожної будівлі в межах кварталу визначалася з точки зору її доступу до світла, вентиляції та зовнішнім виглядом [2].

Архітектура Шаруна пропонує набагато більше, як в своєму прагматичному підході, так і у формальній пластичності, що було б корисно для ландшафтного урбанізму, спрямованого на те, аби сформулювати конкретно розташовані і складні відносини між міськими, екологічними і соціальними умовами. Британський архітектор й історик Пітер Бланделл у своїй монографії про Ганса Шаруна писав: «Блоки приймають свою форму від квартир, але не навпаки. А самі квартири приймають свою форму від тих якостей, які Шарун вкладає в своє творіння» [3].

Рисунок 2 - Поселення «Сіменсштатт» у м.Берлін, Німеччина (1929-1934 рр.). Арх-ри: Ганс Шарун, Вальтер Гропіус

У післявоєнний період, який стає для архітектора найактивнішим, Майстер будує дорогі житлові будинки «Ромео» і «Джув'єтта», «Салюте», «Рауе капф». Але все ж в основному Шарун зосереджує свою увагу на роботі з простором в концертно-театральних будівлях. Адже особливо сильним впливом може володіти тільки «простір муз», тобто такий, сила впливу якого підкріплюється духовним, творчим процесом, які відбуваються в ньому. Даний «простір муз» властивий таким будівлям, як театр і концертна зала.

Ганс Шарун активно розвиває тему нового театрального простору - театру майбутнього, який виник з ідей відкритого грецького театру і театру Шекспіра. У якості яскравого прикладу можна навести нездійснений проєкт театру в Мангаймі (1953 р.), у якому архітектор заклав нові прийоми проведення вистави.

Шарун ускладнює глядацький і сценічний простір, завдяки зміщенню осей композиції і введенню великої кількості точок огляду для глядачів. У плані залу закладена центральна вісь, але між правою і лівою половиною залу симетрія практично відсутня, в результаті чого глядачі сидять під різними кутами до сцени. Виникає таке відчуття, що простір чи то централізовано, чи то розділено на дві половини. Таким чином, завдяки новаторському просторовому рішенню зали в глядача створюється ефект присутності, він втягується в театральне дійство і сам стає центром композиції.

У концертній залі Берлінської філармонії (рисунок 3) Гансу Шаруну вдалося створити по-справжньому унікальний музичний простір, який демонструє зв'язок з людиною і музикою. У даній будівлі цей простір створено круговим розміщенням глядачів навколо оркестру, що було зроблено для того, аби слухачі були якомога більш активними, і сам концерт залишив свій слід в душі кожного присутнього [4]. Роль «серединного простору» тут відведена концертному подіуму, навколо якого розташовується глядацька аудиторія, яка має унікальну можливість поспостерігати за емоційною реакцією інших глядачів на те, що відбувається.

**Рисунок 3 - Берлінська філармонія в м.Берлін, Німеччина (1960-1963 рр.).
Арх-р: Ганс Шарун**

Принцип «кругового звуку і музики в центрі» можна вважати найбільш важливим в просторовій організації форми залу для глядачів. Шарун так описував філармонію: «Ідея музики як центру уваги була основною умовою з

самого початку роботи. Ця головна думка не тільки дала форму залі нової Берлінської філармонії, але також забезпечила безперечне її верховенство над усім планом будівлі» [4]. Берлінська філармонія тісно пов'язана з міським середовищем і, будучи домінантою в її структурі, втілює ідею спільності культури містян.

Висновки.

Отож, Шарун виробив характерні для його творів прийоми складання композиції. Він виділяв досить великий «серединний простір», що мав особливе значення з функціональної та емоційної точки зору. Навколо цього «простору середини» архітектор вибудовував структуру всього іншого об'єму.

Ганс Шарун став одним з піонерів органічної архітектури. Він відмовляється від традиційних форм, його манера проектування відходить від геометричних планів і об'ємів, підвищення функціональності досягалося і за рахунок спрощення, і за рахунок ускладнення.

Будинки Майстра прекрасно втілюють ідеї естетичного, функціонального і об'ємного рішення. Експериментування архітектора з формою і простором привели до значних змін у сфері проектування будівель різного. Концепція «серединного простору» не тільки змінила планувальну організацію форми будівлі, але й зробила її складнішою та виразнішою. Надалі це послужило прикладом для майбутніх поколінь архітекторів.

Література:

1. Peter Blundell Jones: Hans Scharoun. London, 1995 (англ.) .
2. Christoph Bürkle: Hans Scharoun und die Moderne. Ideen, Projekte, Theaterbau. Frankfurt, 1986 (нім.)
3. Stadtbaurat Prof. Dr. Dr. h.c. Hans (Bernhard) Scharoun architect [Електронний ресурс] // archinform – режим доступу: <https://www.archinform.net/arch/271.htm>
4. Christina Threuter: «Organisches Bauen» versus «Nationaler Stil». Hans Scharoun und das Scheitern seiner Tätigkeit in der DDR. In: Holger Barth

(Hg.): Grammatik sozialistischer Architekturen. Lesarten historischer Städtebauforschung zur DDR. Berlin, 2001, S. 279—292 (HIM.)

Abstract. *The article describes the role of the architect Hans Scharun in the development of new architectural directions, in particular organic architecture, in the period 1919-1953. Special attention is focused on the artist's work with forms and space in buildings. The creative influence on Sharun of the American artist Lionel Feininger is mentioned, as well as the collaboration with the architect Hugo Haring. Emphasis is placed on the importance of functionality and connection with nature in Sharun's work, as well as his contribution to the development of a new theater space.*

After joining the "Glass Chain" group and under the influence of the artist Lionel Feininger, Sharun begins to experiment with the forms of buildings. In the mid-1920s, having joined the "Ring" society, he develops the theory of organic architecture, which reduces form to its connection with action and processes. Sharun perfects the compositional technique by placing building volumes around a large "middle space" that has functional and emotional significance. His work includes examples such as the Bachelor House in Wrocław, the unrealized theater project in Meinheim, and the Siemensstadt settlement in Berlin, which reflect this concept.

Sharun is also working on a new theater space, where he complicates the audience and stage space, creating the effect of presence. In the concert hall of the Berlin Philharmonic, it envisions a unique musical space where the audience surrounds the orchestra, promoting the active participation of the listeners in the performance.

Key words: *Hans Scharun, space, form, organic architecture*

References:

1. Christina Threuter: «Organisches Bauen» versus «Nationaler Stil». Hans Scharoun und das Scheitern seiner Tätigkeit in der DDR. In: Holger Barth (Hg.): Grammatik sozialistischer Architekturen. Lesarten historischer Städtebauforschung zur DDR. Berlin, 2001, P. 279—292/
2. Christoph Bürkle: Hans Scharoun und die Moderne. Ideen, Projekte, Theaterbau. Frankfurt, 1986/
3. Peter Blundell Jones: Hans Scharoun. London, 1995
4. Stadtbaurat Prof. Dr. Dr. h.c. Hans (Bernhard) Scharoun architect [Electronic resource] // archinform - access mode: <https://www.archinform.net/arch/271.htm>